COLLEGII AROMATARIORVM ALMAE VRBIS

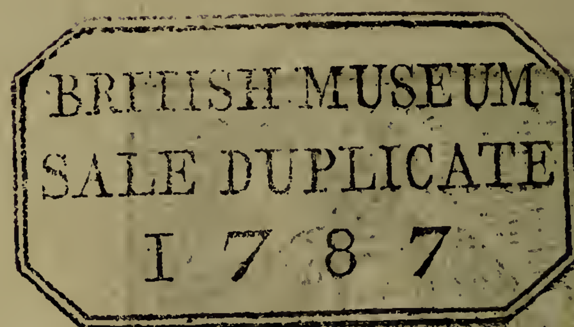
Nominis Pharmacopolæ, & Seplaſiarii pro defenſione animaduersio.

ROMAE,

Apud Gulielmum Facciottum. MDCIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

BRITISH MUSEUM
SALE DUPLICATE
1787

AROMATARIORVM COLLEGIVM VRBIS.

MARSILIO CAGNATO S. P. D.

IBELLVM de Pharmacopolarū officio ſuperioribus diebus à te cō ſcriptum, & editum, Doctiſsimè Marſili, excepimus cum gaudio, putantes pro tua æquitate tamquam ab Imperatore militiam extolli, mili-

tes laudari, hoſque præceptis imbui. Verum periculoſum ſit nobis credere, ſi horum aliquid nos eſſe conſequutos dixerimus: ita enim militiam deicis noſtram: ita nos reddis abiectos; ita deſtituis documentis; vt parum abfuerit, quin cum Reip. iactura, intermiſerimus noſtrum miniſterium. Et certè id eſſet factum, ſi nobis non conſtitiſſet, in hoc ferè omnes à te diſſentire, & te vnius, vel alterius indignatione, vniuerſalem protuliſſe ſententiam: à qua ſi appellatum ſit tamquam iniqua, & iniuſta; æquo animo feras, cum appellationem admittat iuſtitia, & iudex

abſque

abſque vehementi animi motu. Et ne putes, id ſine cauſa factum; animaduerſionem nominis Pharmacopolæ, & Seplaſiarii mittimus; quam leges, ſi non approbes. Sed credimus, te Artis Medicæ patronum, nobiſcum eſſe ſenſurum; dum Medicorum miniſtros, & vnà artem, Medicam, immo Medicos ipſos, defendimus; quandoquidem non videatur ſtare poſſe artis Medicæ dignitas; ſi hæc habeat miniſtros infames. Vale Idibus Aprilis. M.D C.III.

NOMINIS PHARMACOPOLAE, ET SEPLASIARII ANIMADVERSIO.

ONSIDERATIONE dignum videtur, multa nomina Græca, quæ in genuina lingua melius explicant id, cuius causa fuere rebus imposita, transiuisse in Latinorum coloniam: Et ne longe vagemur, habet Ars Medica tanquam Latinum, Apoplexiæ, & dysenteriæ nomen: idemq. accidit nomini Pharmacopolæ, quod etiam fuit receptum tamquam nomen Latinū. Sed non solum Latia lingua à Græcis, & alijs quamplurimis fuit ditata nominibus; sed etiam se dilatauit, à locis ipsis, in quibus quid vulgare non fuerit, sua nomina desumendo. Habebant nostri Romani ante Annibalis aduentum in Italiam, nomen Unguentarij: verum quia à foro Seplasiæ fracta fuit eiusdem Annibalis ferocia,

cia, quod contigit propter vſum vnguentorum; quæ in eo foro vendebantur; dixerunt Vnguentarios, etiam Seplaſiarios: hoc autem nomen ſignificabat artifices, qui quidem, ſicut alij Vnguentarij componebant ſua vnguenta, ſed habebant hoc peculiare, & proprium; vt alijs omnibus, molliores redderent homines. Propterea ſi quis voluerit dictorum nominum vim, & energiam exprimere, de nominibus Græcis, cum Græcis erit agendum; de Latinis cum Latinis. Nos qui Medicorum miniſtri ſumus, de nominibus Medicis cum Medico Galeno qui Græce ſcripſit, agemus, de nomine verò Seplaſiarij, quia Latinum, Gramaticis relictis, cum Lampridio, qui id Latinè vſurpauit in Heliogabali vita, pertractare conabimur. Antequam verò id exequamur, debemus quoque animaduertere, quaſdam Artes in propria origine, & principio, continuiſſe ſub ſe miniſteria multa; quorum aliqua, aliquo temporis tractu tranſcenderunt in Artes, quæ nunc nactæ fuerunt nomen diſtinctum; nunc illarum artium, quarum erant miniſteria, retinuere nomen, et ideô quod tunc tamquam indiuiſum continebatur ab vna: nunc in partes diſtractum continetur à pluribus. Antiquo tempore Ars Medica, plura in ſe miniſteria claudebat: nam Medicus à principio, erat

& chi-

& Chirurgus, erat & Pharmacopola, & aliorum multorum minister. Non indiget hoc probatione; cum certum sit Hippocratem, & Galenum exercuisse Chyrurgiam, & composuisse Pharmaca: idem et fecere alij quamplurimi. Hinc fit vt antiquorum nomina, siue hæc fuerint Græca, siue etiam Latina, non poßint nostro tempore adamussim designare officium, sicut faciebant antiquitus: quippe nomina artium, non continent nunc tot ministeria, & hæc persæpè retinent ipsius artis nomen; quod quando est alicuius ministerium, & vnum tantum designat; non potest, nec debet, multorum explicare naturam. Vnde fit nostro tempore, quod aliquæ Artes, olim immersæ, actionibus corporis, aliquæ verò occupatæ rebus superfluis, & luxu; ad artes liberales, & virtutes magis, magisq. accedant, quam facerent antiquo tempore; conuersis enim viribus ad animum, et resecatis superfluis, artes nobiliores fiunt: proinde determinandum est; quid Pharmacopola, & Seplasiarius significarent antiquitus; quid verò nostris temporibus, vt videamus an horum Artes sint redditæ magis nobiles, necessariæ, & vtiles.

Nominis igitur Pharmacopolæ, vt ab hoc incipiamus, fecit mentionem Galenus pluribus in locis: quibus id nomen accepit pro Medico vulgari,

& em-

& empirico; quod colligere licet ex 4. de comp. med. per gen. cap. 14. quando dicebat.
„ Hic autem, quæ vix sanabilibus (Chironia non
„ nulli vocant) medentur, longo vsu, tum à præce-
„ ptoribus nostris, tum à nobis ipsis explorata: quo-
„ rum nonnulla ab antiquioribus quoque viris præ-
„ claris approbata sunt: quemadmodum, & illud,
„ quod in libro, cui titulus est Mantiæ Pharmaco-
„ polæ; quem Mantiam 2. de comp. med. per loc. de-
„ scribens; quæ Archigenes ad capitis dolorem re-
„ media conscripserit, asserit fuisse Medicum vul-
„ garem, cum dicat. Fuit itaq. Archigenes non
„ quidem vulgaris Medicus, velut et Mantias, et
„ Heraclides Empiricus, & 7. de comp. med. per
„ loc. cap. 3. facit mentionem compositionis, quæ fi-
nit febrem Pamphili Pharmacopola, qui etiam fuit Medicus; sed vulgaris, vt deduci potest ex 6. simpl. in prin. quo loco laudat eundem Mantiam, & reponit inter viros præclaros, quia de re herbaria scripserit, de purgantibus verò, aut propositismis aut clysmis seorsim egerit, separatim de ijs, quæ secundum locos, quos libros dicit esse
„ legedos: fugiendos verò Pamphili libros, quia ne
„ per somnium quidem viderit herbas, quarum fi-
„ guras aggreditur perscribere, & 5. de comp. med.
„ sec. loc. describens excoriatoria lichenum, primo

„ loco ponit excoriatorium, quo Pamphilus Romæ vsus; plurima lucratus est, cum in Urbe Mentagra appellatus morbus inualesceret, quod accidit sub Imperatore Claudio Tiberio, vt testatur Plin. lib. 26. cap. 1. vt omittamus quod idem Gal. habet 9. de comp. med. sec. loc. cap. 4. de pharmaco Antonij pharmacopolæ inspertile ad coli inflationes: Sed id clarissime aperuit primo de diebus decret. cap. 11. quando dicebat. Committuntur quædam
„ peccata ab ipso ægroto videlicet, quædã à Medicis
„ his admirandis, putantibus, nisi quis introgressus
„ ad ægrũ, deinde succingens se, vel cataplasma im-
„ posuerit; vel perfuderit etc. nihil ab ipso gestum
„ esse artificiosum. Hi enim quoties ægrum acce-
„ dunt, toties peccant, & paulo inferius. Sic itaq.
„ Hippocrates vndequaq. admirabilis inquit: Na
„ tura omnino sufficit. Peccatur in hanc extr inje-
„ cus cataplasmate, inunctione, & totius, & par-
„ tis fotu. Sic etiam Medicum naturæ ministrum
„ appellat, re vera Medicum non Pharmacopo-
„ lam quedam ex triuio; ex quibus omnibus apparet assumpsiße Gal. Pharmacopolæ nomen, pro Medico vulgari, & triuiali, cuius non erat mirum, si quoties accedebat ad ægrotum, toties præscriberet aliquid; nam prater quam quod nesciebat distinguere; quando natura sola sufficeret, habebat quoq.

quoq. irritamentum commodi, & vtilitatis; nam hoc agendi genere pharmaca, quæ per semet componebat, & quæ non est verisimile donasse, citius expediebat; vnde & maior ipsi accedebat vtilitas. Et si condonetur nobis, trascendere à Medicis ad oratores ipsos, & Poetas; licebit hoc idē cōfirmare ex Cicerone, & Horatio; nam Cic. pro cluentio inquit. Quid auiam tuam oppianice Dineā, cui tu es hæres; pater tuus non manifesto necauit? ad quam cum adduxisset medicum illum suum cognitum, et sæpè victorē, per quē interfecerat plurimos: mulier exclamabat se abeo nullo modo velle curari, quo curante suos omnes perdidisset. Tum repentè Anconitanum quendam l. Clodium Pharmacopolam circumforaneum, quem casu, tùm larinum venisset, aggreditur; & cum eo HS. quadrigentis, idquod ipsius tabulis tunc est demostratum, transigit. l. Clodius, qui properaret, cui fora multa restarent, simulatq. introductus est rem conficit: prima potiene mulierem sustulit. Neque postea larini punctum est temporis commoratus, ex quo loco liquido constat, assumpsisse Ciceronem nomen Pharmacopolæ pro Medico circumforaneo, & in illa actione veneficum. Horatius quoq. primo serm. sat. 2. accepit prædictum nomen pro medico vulgari, cum dicit Ambubaiarum collegia,

Pharmacopolæ, mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne, Mæstum, ac sollicitum est cantoris morte Tigelli: Quippe benignus erat, &c. nam Medici illi vulgares, & Empirici, vt erat Mantias de quo supra, & qui viuebat Horatij tempore, multa lucrabantur dum viueret ipse Tigellus; scilicet expediendo sua pharmaca, nunc pro rauca voce clarificanda, nunc veró pro recuperanda quando esset amissa; quo lucro cessante per mortem ipsius Tigelli, non mirum si essent maesti, quod etiam videtur verisimile; tum quia benignus erat, vt dicit idem Horatius; tum quia gulae indulgebat, ex quo diuersi morbi, et ex his medicorum vtilitas, quod licet ex ipsomet Horatio colligere, quia subiungit. Hunc si perconcteris, aui cur, atque parentis, Præclaram ingrata stringat malus ingluuie rem, omnia conductis coemens obsonia nummis: sordidus, atque animi quod parui nolit haberi respondet, His addere etiã possumus, quod plura arteriaca tunc tẽporis erant pro voce descripta, & in vsu, vt videre est apud Gal. 7. de com. med. se. loc. cap. 1. quãdo dicebat. Et sanè ita faciunt Phonaschi, qui magno vocis exercitio vtuntur, cum contendendo oblæserint vocem (sunt autem hi Citharedi, et præcones, & tragediam, ac comediam personati representantes) balneis

enim

,, enim multis vtuntur, et cibos lenes, & laxantes
,, edunt. Et inferius. Quod si ex victu, & bal-
,, neis cborta affectio non sedetur in organis vocis,
,, ad arteriacas transeunt, per totum hoc tempus ci-
,, bis vtentes, qui ex lactè, amilo, alica, ouis, et dul-
,, ciarijs libis componuntur; si verò per hæc non cu
,, rentur, inuenta sunt à Medicis pharmaca sub lin
,, gua tenenda, inde etiam hypoglottides appellata,
,, & cap. 2. eiusdem libri describit confectionem ar-
teriacam Heraclidis tarentini, qui fuit discipu-
lus eiusdem Mantiæ: quare cum sit verisimile,
quod ex magno vocis exercitio oblederet vocem,
consentanemm quoque est, quod esset suis Medi-
cis liberalis, & magnificus. Et quod prædictus,
cantor vteretur magno vocis exercitio; habet idem
,, Horatius 1. serm. sat. 3. in principio quando dixit;
,, Omnibus hoc vitium cantoribus inter amicos, vt
,, nunquam inducant animum cantare rogati: In-
,, iussi nunquam desistant: sardus habebat ille Ti-
,, gellus hoc. Cæsar, qui cogere posset, si peteret per
,, amicitiam patris, atque suam, non quicquam pro-
,, ficeret: si collibuisset ab ouo, vsque ad mala cita-
,, ret. Io. Bacche, modo summa voce, modo hac re-
,, sonans, quæ cordis quatuor ima. Quare cum Ho-
ratius scripserit ferè eodem tempore, quo Cicero,
immo & fere eodem, quo Mantias, qui præcesse-

rat

rat Antonium Musam; qui vixit sub Octauiano Augusto; dicendum videtur, hos viros eodem modo sumpsisse Pharmacopole nomen, & sic pro Medico vulgari, & Empirico, qui potius dicendus erat venditor pharmacorum, quam reuera Medicus, & naturæ minister. Sed non videtur præter eundum; vt obiter hoc attingamus; Horatium loco citate connumerasse quidem Pharmacopolas cum multis alijs mechanicis, & aliquibus etiam infamibus, sed nō propterea ex eo deduci potest (vt aliqui putarunt) Pharmacopolas, tamquam infames, à dicto Poeta, connumeratos fuisse cum infamibus; aliud enim est connumerari inter infames, aliud cum infamibus; hoc enim non dicit infamiam: illud verò necessario, et si velimus Horatium per ipsummet exponere, habemus 2. serm. sat. 3. huiusce rei exemplum, nam connumerat aliquos infames cum multis: qui nullo modo erant infames, quando dicebat.

,, *Hic simul accepit patrimoni mille talenta, Edicit, piscator vti, pomarius, auceps, Vnguentarius, ac Tusci turba impia vici, cum scurris fartor, cum velabro omne macellum, mane domum veniant:*

Ex quo loco apparet, connumerasse turbam impiam vici: quæ continebat lenones, et meretrices: & scurras ipsos, cum multis qui omnino non erant infames: Quis enim

dice-

diceret, Piscatorem, Pomarium, aucupem, Vnguentarium, & omne Macellum, quod continebat omnes artes: fuisse omnes infames? & quod turba illa impia Tusci vici, contineret lenones, et meretrices colligitur ex verbis quæ subdit. Quid
" tùm? venere frequentes. Verba fecit leno. Quic-
" quid mihi, quicquid & horum cuiq. domi est, id
" crede tuum: vel nunc pete, vel cras, & in hoc concedatur nobis non sentire cum interpretibus, qui nomen Pharmacopolæ positum in dicta Satira dicunt significare Vnguentarium: hic enim habet nomen, & officium distinctum ab ipsomet Pharmacopola: nam vnguentarij teste Gal. 1. de Antid. cap. 5. aliquas virides herbas non cognoscebant quod faciebant Pharmacopolæ, vt erat ille Mantias, qui de re herbaria scripsit. Non negaremus tamen vnguentarios potuisse eße mæstos ex morte ipsius Tigilli: quia & his esset vtilis vnguenta coemendo, & ipsa arteriaca, quæ etiam credibile est unguentarios composuiße, sicut & componebant Theriacam, dummodo & hoc concedatur: Hóratium id fecisse (si taliter dictum nomen vsurpauit) soluta licentia poetica, & posse eundem exponi, & bene si dicatur, intellexisse illos Medicos uulgares, hosq. non taxasse infamia.

Nomen seplasiarij, ut diximus, traxit originem

nem à foro Capuæ seplasia dicto, in quo foro fiebãt unguenta, quæ Plin. lib. 13. cap. 1. dixit olim fuisse multi nominis. Irinum, inquit, unguentum diu maximè placuit, postea Cizici: simili modo Rhodinum Phaseli, quam gloriam abstulere Neapolis, Capua, Præneste. Cum igitur unguentarij essent Romæ ante Annibalis aduentum, uidendum est quid exercerent huiusmodi artifices, ut sciamus an differant à seplasiarijs re, et exercitio, sicut differunt nomine: hoc enim declarato, lampridij sententiam explicabimus. Seplasiarios, seu artem seplasiæ in alijs rebus se occupasse ab unguentis, colligitur ex Plin. lib. 34 cap. 11. Cum inquit Medici credunt seplasiae, & inferius: factaq. iampridem emplastra, & collyria mercantur, tabesq. mercium, ex quo loco habemus Vespesiani tempore; sub quo Plinius scripsit, seplasiam præter unguenta composuiße collyria, & emplastra, & Gal. qui sub Antonino, & Commodo Imperatoribus uixit, primo de Antid. cap. 4. inquit theriacam componere non solum optimos quosquè Medicos, sed etiam miropolas, ut uertit Andernacus, sed etiam unguentarios, ut uertit optime Rota, nam: Miropola enim Græcè unguentarium significat: exquibus saltem habemus, Artem unguentariam, & seplasiariã ijsdem praedictis temporibus

poribus fuisse occupatam, & propterea tunc temporis idem fuisse vnguentarium, & seplasiarium. Et licet prædicti artifices exercerent dicta ministeria; tamen quia componere, & vendere pharmaca, eorum arti postea accessit, cum id esset antiquissimo tempore medicorũ officium; vt notat Plinius loco proxime citato, retinuerunt ijdem, vnguentarij nomen, licet vt Pharmaca componentes, & vendentes, possent aliquomodo appellari Pharmacopolæ, sed quia vt diximus superius, ex Gal. vnguentarij Romani, cognoscebant quidem Creta allatas herbas; et ipsarum semina, non paucas tamen in suburbanis Vrbis nascentes, prorsus ignorabant & idcirco, nec quo tempore semen ferrent, obseruabant; quod faciebant Pharmacopolæ, vt diximus de Mantia; propterea vnguentarij, retinuerunt proprium nomen, absq. aliqua additione; Pharmacopolæ autem, seu herbarij, & suum conseruarunt: quo loco, & hoc adnotandum videtur, pharmacopolam non solum denotare Medicum vulgarem, et Empiricum; sed præterea herbarium, seu medicamentarium, sic dictum à materia; Nã Chiron, quia fuit repertor herbariæ, & medicamentariæ, vt testatur Plin. lib. 7. c. 56. erat medicamentarius, non tamen erat simpliciter uẽditor simpliciũ, aut compositorum pharmacorũ; sed

Medicus à materia sic dictus, vt manuarius ab actione dicitur, & ocularius ab oculis, vt voluit Gal. l. ad Trasib. cap. 24. Vtcumque tamē sit, hæc munia exercentes, tam pharmacopolæ, quam vnguentarij, seu seplasiarij antiquo tempore Galeni, erant Medicorum ministri, vt habet ipse Gal. 6. Epid. com. 5. tex. 1. quando dicebat. Quam enim proportionem Architectus erga Ædificatores, lignariosq. fabros, et alios quibus imperat Artifices, eandem & Medicus circa ministros suos gerit. Isti verò sunt herbarij vnguentarij, &c. Et inferius. At si nos hæc etiam didicimus, & facimus; perinde facimus, atque gubernator remigandi peritus, & facile summum malum conscendere valens, & omnia alia nautarum munera cognoscens, & exequens, & inferius. Itaq. & nos, vt Medici cuiuscumq. auxilij qualitatem quantitatem, occasionem, & vtendi modum cognoscimus, vt ministri verò venam rescindimus, &c. ex quo loco satis apparet herbarios, & vnguentarios fuisse Medicorum ministros; sed hos simpliciter ministros, illos verò, & ministros, & Medicos, vt diximus de Mantia; & Pamphilo, qui, et herbarij, & Medici erant, & componentes pharmaca, vt de seipso, & Demetrio testatur Gal. 1. de Antid. cap. 1. An vero vnguentarij, seu seplasia-

rij

rii essent illimet, quos Gal. 1. de Antid. cap. 2. & 3. de comp. med. pergen. cap. 3 et 4 de comp. med. pergen. cap. 5 dixit ῥωποπώλης, habet non paruam difficultatem, nam Rota vertit illud primo de Antid. vnguentarium, cum inquit. Quamobrem Romæ si quis vnguentarios adeat; qui singulis quibusque annis vasa illa textilia herbarum plena emunt ab eis primo hæc cognoscere poterit. Andernacus locum de antidotis vertit. Quare ab vnguentorum institoribus Romanis, &c. locum uero. 3. de comp. med. pergen. cap. 3 vertit. Ex harum genere larix quoq. est, prædictis planè humidior: consistentia verò similis liquidæ piceæ, quam loco therebintinæ institores vendunt ignorantibus ea discernere, &c. locum vero 4. de comp. med. pergen. cap. 5. vertit, & credunt institoribus vetus oleum se dare affirmantibus. Si tamen liceret nostram interponere sententiam; cum hoc nomen Ropopola (liceat nobis pro nunc ipsum assumere tamquam nomen latinum) significet minutarum, et omne genus rerum venditorē: crederemus Ropopolæ artem fuiße distinctam re, sicut erat distincta nomine; ad eum modum, quo nostro tempore distinguuntur appellati Aromatarii, & Drogherii, ij enim vendunt minuta, & omne genus rerum, sed omnia simplicia, sicut verisimile est fe-

cisse Ropopolas; qui emebant uasa illa testilia herbarum plena: de quibus dixit Gal. loco supracitato de Antidotis: cuius exercitii erat fortè ille Euphrates Catholicus: de quo idem Galenus primo de Antid. in principio fecit mentionem, quem
„ *locum Rota uertit hoc modo. Verum quia Im-*
„ *perator antidotum laudabat à Demetrio Medi-*
„ *corum primario confectum, eo uita functo, Eu-*
„ *phrati materiæ Medicæ uenditori, à quo simpli-*
„ *ces omnes medicinas ad Theriacam conficien-*
„ *dam emebat, per litteras significauit. etc. Ander-*
„ *nacus autem, post mortem ipsius litteris ad Eu-*
„ *phratem Catholicum, &c. Ex quo loco habemus*
„ *Euphratem talem habuisse omnia simplicia apta*
ad compositionem theriacæ, & sicut habebat pro theriaca, uerisimile est habuisse, & pro aliis compositionibus, & propterea iure erat appellandus Catholicus, idest uniuersalis uenditor materiæ Medicæ, cuiusmodi sunt nostri Drogherii; à quibus nos Aromatarii, accipimus multa pharmaca, et quæ ab iisdem non possumus coemere, solemus Venetiis cōmittere, ubi Drogherii sunt abundantiores, & sic magis uniuersales: si uerò placeat uersio Andernaci; adderemus quod Ropopola, erat præpositus negotiationi medicæ materiæ, non tamen unguentarius; seu præpositus negotia-

tioni unguentorum: nec uidemus quid huic sensui reclamet. Ex his potest concludi Artem pharmacopolarum, & Artem vnguentariam, seu seplasiariam non fuisse abiectas, & infames, imo honestas, & magnificas, et de Pharmacopolis patet, quia vt Medici, et vt componentes, aut vendentes pharmaca, erant viri praeclari; de vnguentariys etiam est clarissimum, quia hi erant medicorum ministri, & componentes, & vendentes pharmaca, exercebant officium medicorum, et sic nobile officium: vt verò sola vnguenta, hæc quoq. à Medicis ipsis fuere introducta ad sanitatem, et sic ad rem honestam, & commodam; hæc igitur etiam Ars erat honesta, nisi velimus dicere Medicos exercuisse antiquitus officium infame, habuisse ministros infames, et introduxisse vnguenta, quæ non facerent ad honestum, et commodum; quæ omnia longe absunt à verò. Nec nos mouet dictum Lampridij in vita Heliogabali, cuius describens vitam inquit, pinxit se vt cupedinarium, vt seplasiarium, vt popinarium, vt tabernarium, vt lenonem, ex quo loco forte quis posset putare; Lampridium de seplasiarijs, seu vnguentarijs sinistram habuiße sententiam, sed si attentè legatur, quod habet lampridius; sine dubio constabit, non voluiße taxare seplasiariam artem, aut ipsos

sepla-

seplasiarios, sed ipsum Imperatorem: qui adeo nataret vnguentis, & illis redoleret, vt faciebant seplasiarij, & ideò pinxit se, vt seplasiarium, quod erat in Imperatore vitium, quod arguebat luxũ, qui non arguitur in ipsismet seplasiarijs: hi enim si redoleant vnguentis, id accidit, quia eadem de necessitate tractant, non quia intendant ijsdem redolere: imò videtur credibile; seplasiarios noluisse, dum conficerent sua vnguenta, aliquid transfundi in propria corpora: ne minueretur pondus, & vtilitas, & propterea ratione finis; qui in Heliogabalo erat malus; in ipso, ita se pingere erat inhonestum; in seplasiariis verò necessarium, & commodum sibi, & Reipublicæ; quod colligitur ex verbis ipsius Lampridii immediate sequenti-
„ *bus, idq. totum domi semper exercuit, quod & si*
„ *sufficeret, afferenda sunt etiam verba anteceden-*
„ *tia, & subsequentia, ex quibus melius appareat*
„ *sensus dictorum verborum. Hic inquit non nisi vn*
„ *guento nobili, aut croco piscinis infectis natauit co-*
„ *medit sæpius ad imitationem Apicii calcanea co-*
„ *melorum, & cristas viuis Gallinaceis dẽptas, lin-*
„ *guas Pauonum, & Lusciniarum, quod qui ede-*
„ *ret Epilepsia tutus diceretur. Exhibuit, & Pa-*
„ *latinis ingentes dapes extis mullorum refertas, &*
„ *cerebellis phaenicopterum, & per dicum ouis, &*

cere-

„ cerebellis turdorum, & capitibus psitacorum, & „ fasianorum, et pauonum. Barbas sanè mullorum „ tantas iubebat exhiberi, vt pronascentis apiaste- „ ris, & facelaribus, & fœno græco exhiberet plenis „ fabatarijs, & discis, quod præcipuè stupendum „ est. Canes iocinoribus anserum pauit. Momen- „ tarias de rosato, & rosis piscinas exhibuit, & „ bibit cum omnibus suis caldaria de nardo exhi- „ bens, & inferius lupanaria domi amicis, clyenti- „ bus, & seruis exhibuit. Omnes de circo, de Thea- „ tro, de stadio, et omnibus locis, & balneis, mere- „ trices collegit in ædes publicas, & apud eas concio- „ nem habuit quasi militarem, dicens eas commili- tones; quæ oratio in lucem data ab Egnatio de an- no 1519. adhuc legi potest, licet ex eius sententia fuerit composita à Leonardo Aretino, sed re- citata ab Heliogabalo, & inferius quod ma- „ gis facit ad rem. Proponebat his quasi thema- „ ta, vt iura noua dapibus condendis inuenirent, „ et cuius placuisset commentum, ei dabat maxi- „ mum præmium, ita vt ad sericam vestem dona- „ ret, quæ tunc in raritate videbatur, & in hono- „ re. Si autem aliquis displicuißet, iubebat, vt sem- „ per id comedisset, quandiu tamen melius in ueni- „ ret. Amabat prætia rerum sibi maiora dici, quæ „ mensæ parabantur, orexim conuiuio hanc esse ad

serens

" *ferens: pinxit se ut cupidinarium, ut seplasia-*
" *rium, ut popinarium, ut tabernarium, ut lenonem,*
" *idq. totum domi semper exercuit sexcentorum*
" *struthionum capita una cena multis exhibuit ad*
" *edenda cerebella. Exhibuit, & aliquando tale*
" *conuiuium, ut haberet uiginti, & duo fercula in-*
" *gentium epularum; sed per singula lauarent, &*
" *mulieribus uterentur, & ipse, & amici cum iure-*
" *iurando, quod efficerent uoluptatem. Et tandem*
" *inferius habet. Sybariticum missum semper ha-*
" *buit ex oleo, et garo, quem quo anno sybaritæ re-*
" *pererunt; perierunt. Quis non uidet, quod totum*
" *se pinxerit cupidinarium, popinarium, et taber-*
narium in tot, & tantis conuiuiis, & ferculis? Quis non percipit seplasiarium totum, cum nataret unguento? Et quis non diceret lenonem: cum lupanaria domi, amicis, et clientibus, & seruis exhibuerit? Quæ omnia, & singula in ipso Heliogabalo erant uitiosissima, quia erant in excessu, non in mediocritate: cum qua ars tabernaria, popinaria, cupedinaria, & seplasiaria, suo loco, & tempore erant satis honesta, & necessaria principibus, sicut & sunt aliquæ harum hodie satis superq. honestæ, nisi velimus arguere nostros Principes, quod habeant popinarios, & cupedinarios; quod non videtur dicendum. An quia

vinum

vinum inebriat, & ebrij non bene audiunt, qui vinum vendunt, debent male audiri? non certè, hæc enim Ars non præcipit excessum in vino, sicut nec cupedinaria, & popinaria in deliciosis cibis: Artifex igitur est, qui vt obediat imperanti, trascendit necessitatem, & proprios limites artis; quos cum non trascendant omnes, non debent omnes damnari. Propterea, quod Lampridus has artes, seu ministeria adiunxerit lenonibus, quorum ars semper erat infamis, non est dicendum, & illas fuisse infames, vt diximus superius. Excessus igitur circa fercula, & vnguenta erat vitiosus in Heliogabalo non autem moderantia, quæ solum intenditur ab arte, cum hæc, sit habitus recta ratione factiuus: Pinxit igitur se Heliogabalus, vt popinarium, vt cupedinarium, vt tabernarium, & vt seplasiarium; quia aliis rebus, vt harum artifices, non erat occupatus, imo ijsdem domi semper erat immersus; pinxit se vt lenonem; quia lupanaria domi, amicis, clyentibus, & seruis semper exhibuit, vt diximus superius. Quare cum tabernarij, popinarij, cupedinarij, & seplasiarij, essent viri honesti, quia honestam artem exercebant, non videntur notati à Lampridio; alias seplasiarij, qui erant Medicorum ministri,

detraxissent artis Medicæ dignitati, & hæc habuisset ministros infames, et ideo eo honore indigna; quo dignam putauit sacra scriptura, quod non videtur dicendum. Et tandem si dicamus assumpsisse Lampridium nomen semplasiarij pro vnctore, quid est quod reclamet? Cum etenim credibile non sit, pingendo se totum seplasiarium, exercuisse artem vnguentariam, componendo, & vendendo; sed potius dissipando vnguenta in balneis, seipsum, & alios vngendo, potius id denotat vnctorem, quam vere vnguentarium; quod & licet haurire ex Lampridio, qui inferius subdit, in balneis semper cum mulieribus fuit ita, vt eas ipse psilotro curaret, & ideo exercuit officium vnctoris, quem Persius sat. 4. vocauit Palestritem;
,, quando dicebat. Tu cum maxillis balanatum
,, gausape pectas, inguinibus quare detonsus gurgu-
,, lio extat? Quinque Palestritæ licet hæc planta-
,, ria vellant, elixasq. nates labefactent forcipe ad
,, vnca: Non tamen ista filix vllo mansuescit ara-
,, tro; de quo vnctore fecit mentionem Iuuenalis sat. 6. & vocauit Aliptam, sicut vocauit Cornelius Celsus lib. 1. Ex his vt tandem concludamus, videtur omnino dicendum, pharmacopolam antiquitus, significasse medicum vulgarē, et herbarium;

seplasiarium verò denotasse vnguentarium, illosq. non fuisse ab Horatio taxatos; hos verò ad modum explicatum, nec notatos à lampridio; etiam si intelligamus vnctorem, nam non omnes vnctores erat infames suo tempore, sed illi solum, qui meretricibus in balneis seruiebant; quippe Heliogabali tempore balnea erant promiscua viris, & mulieribus, & cum meretricibus se balneabant viri, libidinis causa, ad quod alludere videtur, Martialis, quando dicebat. Omnia fœmineis quare dilecta cateruis. Balnea deuitat Blatera? Cum te lucerna balneator extincta, admittat inter bustuarias mechas; qui certè vnctores videbantur infames, & ideo Alexander seuerus, vt Capitolinus refert, prohibuit promiscua balnea ab Heliogabalo renouata, & postea lex censoria fuit lata, vt mulieres promiscuis balneis abstinerent, nec commune lauacrum cum viris libidinis causa intrarent, sub repudij, & dotis amissionis pœna, quod postea in l. fin. ff. tit. de repud. & in Auth. de nuptijs pro sancito fuit receptum, et hæc de tempore antiquo, et antiqua significatione nominis pharmacopolæ, & seplasiarij.

Nostro tempore Pharmacopola, non significat Medicum, quia Medicus nunc medica-

menta non componit, & minus ea vendit; imo nec dicit Chirurgum, quia hic distinctus à Medico: qui nunc magis discessit ab actionibus corporis, et accessit ad actiones animi, quo fit vt hodie ars medica accedat magis ad liberales artes, quā faceret antiquo tempore, et potius horum officium, translatū est in nos Aromatorios, qui propriè, nec sumus vnguentarij seu seplasiarij, quia desiere tot vnguenta antiqua cum defectu balneorū, & solū nos exercemus: quod principaliter Medici herbarij faciebant; & secundario vnguentarij, & ideo Aromatarij nostro tempore & cognoscunt simplicia viridia, sicut cognoscebant Medici herbarij, quod aberat ab vnguentariis, & præterea principalitər componimus, & vendimus pharmaca, quod minus principaliter seplasiariis accesserat, et tandem abstinemus ab vnguentis illis, quæ videntur nunc fuisse ad luxum, & ea solum componimus: quæ faciunt ad sanitatē: quo fit vt hæc Ars Aromataria transcenderit à secundo loco, quem ei assignauit Galenus: ad primum: nempe ad ipsos medicamentarios, & pharmacopolas, & ideo reddita est hæc Ars nunc magis nobilis, et honesta, et huius etiam artifices, habentur in honore: quod & cognouere Ciuitatum Senatus, qui nos

nunc

nunc admittunt ad principalia Ciuium officia, & Principes ipsi, qui propriam vitam in nostris manibus, non verentur reponere: vt taceamus quod Religio Christiana, & optimæ Principium constitutiones conseruant, & efficiunt Aromatarios bonos, & peritos, iubentes nos subici examini, antequam exerceamus artem, & simplicia, & composita singulis annis visitari, nec non approbari compositiones faciendas, quorum omnium officium, & authoritatem contulere Principes in Medicos peritissimos, & bonos. Quare nostro tempore valere potest Plinius qui etiam temere taxauit antiquam seplasiam, cum potius debuisset notare Artifices, non Artem, quæ vt diximus semper bona est: sed non mirandum de Plinio, qui & Artem medicam conatus est taxare attribuendo arti, quod erat attribuendum artifici, cuius vitium nullo modo redundat in artem: alias mali Christiani polluerent religionem sanctissimam quod nullo modo est admittendum, cum hæc efficiat optimos. Et ideo licet in visitationibus Aromatariorum alicuius desideretur, & fides, & diligentia ipsa, hæc tamen cum illa reperitur in multis, nec paucorum delictum, debet nocere pluribus. Et tandem potest concludi, & firmari

dicta

dicta antiquorum, non posse propter dictas causas adaptari nostris tẽporibus, et artibus nisi velimus cum Tacito lib. 15. dicere Religionem Christianã esse exitiabilem superstitionem, erumpentem non solum per Iudeam originem huius mali, vt ipse inquit, sed per Vrbem, quà vndique atrocia, & pudibunda dixit confluere, quod est omnino execrandum; imò et liceret nostro tempore, mulieribus indigenis, semel in vita cum externis habere consuetudinem, quia id Babilonijs erat licitum, imò et lege cautum vt libro primo testatur Herodotus, & ne fabula putetur, hoc idem narrat de ijsdem sacra Scriptura apud Baruch. cap. 6. quando habet. Mulieres autem circundatæ funibus in vijs sedent succendentes ossa oliuarum. Cum autem aliqua ex ipsis attracta ab aliquo transeunte dormierit cum eo, proximæ suæ exprobat: quod ea non sit digna habita sicut ipsa, neque funis eius disruptus sit; quod tamen veteri, & nouo testamento repugnat. Et hæc sufficiant ei, qui paucis contentus viuit, nam qui multa desiderat expectet necesse est, vel certè vt eadem ipsemet inquirat, quæ si reperta meliora proferat, eis subscribemus libenter. Interim, & hoc pro coronide addamus, vnguenta antiquitus fuisse admissa

admissa inter laudatissima, & honestissima vitæ bona; vt ipsemet Plinius affirmat libro 13. cap. primo. Quod certe non esset dicendum; si vnguentorum artifices fuissent infames, & viles. Ex quibus forte motus Dion Niceus, in Epitome, & vita Heliogabali, sub nomine Sardanapali; dum scribit hunc solitum introisse de nocte tabernas, & fictis pileis tabernarij exercuisse officium: omisit, eundem se pinxisse, vt seplasiarium; nec aliam ob causam credendum, (si & hoc factitasse putemus, sicut domi fecisse retulit ipse Lampridius) quam quod placuerit ea solum referre; quæ indigna uiderentur Imperatoris persona. Lambinus quoque; quia putauit Horatii tempore, unguentarios fuisse honestissimos, contra alios interpetres dixit Pharmacopolas positos in dicta Satira, fuisse circulatores, non autem unguentarios: cuius sensum si admiserimus: quem & admisit Cicero loco supra citato: Sicut dictum Horatij tunc temporis non carpebat uere Pharmacopolas, aut unguentarios; ita & nunc uidetur minus tangere posse nos Aromatarios. Quare donec Archiatrorum Collegium habuerit Medicos; qui habuerint notitiam omnium stirpium, ut uoluit habere Gal.

primo

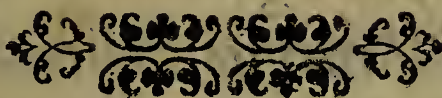
primo de Antid. cap. 5. uel certe plurium; quibus frequenter utimur: dubitandum non est; quin piceam ponamus pro thure, aut æs pro eiusdem flore: quæ contra utrosque opposuit ipsemet Plinius: & si quandoque alicuius malitia, aut ignorantia, hoc idem contigerit, id imputetur artifici non arti, ut toties fuit dictum.

MAR-

MARSILIVS CAGNATVS VNIVERSITATIS AROMATARIORVM VRBIS CONSVLIBVS FAELICITATEM.

XORTA olim controuersia de Ligno Sancto vocato; cum visum esset ad munus, quod eo tempore gerebam, vt de ligno eodem aliquid literis traderem, impetu quodam animi, & ardore tractus; quod ex vestris collegis non nulli; be-

ne licet suæ artis periti, & solertes, in eadem controuersia sibi plus, quam par nobis videretur, aßumerent; De pharmacopolarum officio pauca quædam exaraui, quæ impressa, nondum tamen vulgata (erant enim errata librariorum quædam corrigenda, & non nulla, quæ vt meum, sic aliorum animum offendere poterant, interpretanda) vobis me inscio tradita sunt: Atqui in eis quoniam de vestra professione aliquid minus honeste dixiße, & non nihil de eiusdem dignitate viderer detraxisse; de vobis autem professoribus parum honorifica verba fecisse; propterea euenit me male apud omnes vestræ vniuersitatis homines (vt relatum est mihi) audiuisse; Quod si me grauiter tulisse dixero, non mentiar; cum nihil minus cogitauerim, quinimo persuaserim mihi futurum, vt pro vestra æquitate ijs, quæ malorum dumtaxat pharmacopolarum occasione dicta sunt, æqui boniq. consuleretis. Sed quia rem præter animi mei sententiam cecidisse video; cum hinc mutuæ potius inter nos offensioni datus videatur inopinato locus: coactus sum, his breuiter ad vos litteris, meorum verborum sensum planum, & explicitum, facere: Sum professus, ac repeto, Reipublicæ expedire

bonos esse viros pharmacopolas, vt sint egris parata, & in promptu omnis generis medicamenta; quod munus cum peculiarem quandam desideret exercitationem, Medici visitationibus, & grauioribus quoque studijs districti, explere non poßunt; huiusmodi autem pharmacopolas cum alibi reperiri, tum in Vrbe potissimum affirmo. Quod si quis ex Plinio dicat, olim male pharmacopolas audiuisse; non est in malam partem accipiendum, quia licet ob fallendi, vt in aliquibus alijs artibus, occasionem, aliquorum fides suspecta esse posit, hoc tamen non efficit, quin vniuersim viri boni sint pharmacopolæ & quin citra suspitionem illis credere liceat. Nec de ea re scriptũ est a me vt dignitati, & integritati pharmacopolarum, aut saltem arti quæ honesta semper est habita, turpis aliqua nota inureretur, sed vt solum pharmacopolas hortarer ad suum munus cumulatius obeundum. Illud vero, quod acerbius dici visum est, seplasiam ab artibus liberalibus semotam inter abiectas, & humiles habitam; ita dictum est a me, vt non quid ego sentiam, sed quod ex veterum commentarijs acceperim; & si perperam posset aduerterem. Quemadmodum nec de eo sententiam dixi meam, quod

Lampridius, seplasiarium, & Horatius, pharmacopolam, cum vidioribus quarundam artium professoribus commemorauerit. Quod si quis interpretaretur hæc a me narrata esse, vt tacitè significarem me quoque ita sentire; is sciat se vere decipi. Illud quidem probabile mihi videbatur, pharmacopolam grecis (quia vox Græca est,) dictum esse à Latinis seplasiarium: in ea tamen re subscribam libenter, quod viri docti ex veteribus commentarijs iudicabunt. Vtrum vero idem sit seplasiarius a veteribus dictus, quem nos Aromatariorum vocemus: Hoc quoque pluribus non persequar: Dicam solum quamuis idem esse statuatur, tamen vt artes in dies meliorem formam accipiunt, & cumulatius perficiuntur, rem hodie secius multo quam olim se habere, quod & si posset silentio prætermitti tamquam notissimum, dicam tamen vt intelligatur me nihil a communi sensu alienum animo concepisse. Christiani sumus, & Christianis imbuti moribus, ac præceptis, quorum ex præcipuis est, proximi dilectio, quæ fidem in primis docet habendam esse. Itaque nos Aromatarijs seu pharmacopolis nostris fidem passim habemus. Seplasiarios autem illos veteres,

quos Horatius, Plinius, & Lampridius sugillasse fortasse videntur, cum essent religione vera destituti, & de honestate minime solliciti, vnique lucro nauarent operam, iure merito suspectæ fidei fuisse ab auctoribus indicatum est. Sed & illud profiteor artes etiam, quæ inter liberales locum non habent, animo liberali, & ingenuo tractari posse. Nec dubium Aromatarios nostros honestos esse homines, & plerosque Aromatarij professionem non tam fortuna, vel necessitate, quam voluntate, vt honestam suscepisse; cum interim negare non liceat aliud alicui magis honestum. Itaque magni viri, & eius quidem Romani verba sunt, quibus claudere hanc epistolam statui.
" *Quibus artibus aut prudentia maior inest, aut*
" *non mediocris vtilitas queritur, vt Medicina,*
" *& Architectura, vt doctrina rerum honesta-*
" *rum, hæ sunt ijs, quorum ordini conueniunt honestæ, hac M. Cicero de officiis scribens in priore libro. Scillicet pro cuiusque dignitate aliud atque aliud honestius, vel minus honestum censetur. Sic itaque artem ego pharmacopolarum ex se licet honestam tamen pro statu honestam magis aut minus honestam esse censeo,*

profi-

profiteorque. Hoc verò non tam scribo, vt ijs obtemperem, quibus non obtemperare eque nefas est ac periculosum, quam vt quod ex animo sentio palam faciam. Valete.

Marsilius Cagnatus manu propria.

FINIS.

ROMÆ,

Ex Typografia Guilielmi Facciotti. M.DC.III.

SVPERIORVM PERMISSV.

Errata ſic emendanda.

Pag.9.lin.16. Pharmacopolæ. p.11.l.4. expediebant. p.14.l.3. Pharmacopolæ. p.14.l.8. citato. p.16.l.24. abundat nam. p.18.l.3. lib. p.22.l.4. quòd. p.21.l.21. camælorum. p.22.l.26 perdicum. p.24.l.21. erat. p.24.l.25. quòd. p.31.li.7. introire. p.36.l.2. vilioribus.